

Corneliu GURIN

Igor BOȚAN

STUDIU ANALITIC

„RECOMANDĂRILE INSTITUȚIILOR INTERNAȚIONALE VIZÎND LEGISLAȚIA ȘI PROCEDURILE ELECTORALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA”

Lucrarea este realizată cu sprijinul financiar al Misiunii OSCE în Moldova. Acest suport nu prevede neapărat aprobarea de către Misiune a conținutului, prezentării grafice sau a modului de expunere a informației și opiniilor ce se conțin în publicație.

Studiu elaborat de experții Asociației pentru Democrație Participativă ADEPT, în cadrul proiectului „Promovarea respectării standardelor internaționale și angajamentelor în fața OSCE privind alegerile democratice”.

CUPRINS

Lista abrevierilor

Introducere

Secțiunea 1. Contextul și aprecierile internaționale

Secțiunea 2. Evaluarea modificărilor legislației electorale în perioada 2007-2010

Secțiunea 3. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului electoral

Secțiunea 4. Constatări de bază. Concluzii și recomandări

Anexă Analiza preluării recomandărilor din Opinia Comună a OSCE/ODIHR și Comisiei de la Veneția

LISTA ABREVIERILOR

APCE	Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei
CADO	Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
CE	Comisia Europeană
CoE	Consiliul Europei
Comisia de la Veneția	Comisia pentru democrație prin drept a CoE
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/ODIHR	Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
UE	Uniunea Europeană
CP	Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002
ONU	Organizația Națiunilor Unite
Opinie Comună	Opinii (avize) Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR asupra Codului electoral al Republicii Moldova

INTRODUCERE

Alegerile parlamentare din anul 2009 au constituit o nouă experiență și au furnizat noi elemente pentru aprecierea funcționării instituțiilor democratice în Republica Moldova. Scrutinul din 5 aprilie 2009 a fost afectat de modul în care s-a desfășurat campania electorală, de comportamentul și acțiunile autorităților, concurenților electorali, organelor de drept și a mass-media partizană politic. În același timp, au ieșit la iveală deficiențele anterioare ale legislației electorale și au fost constatate altele noi, situație ce a contribuit la menținerea afirmațiilor despre fraudarea alegerilor, la sporirea îndoielilor privind caracterul liber și corect al acestora. Mai multe din deficiențele în cauză au fost sesizate anterior, fiind formulate recomandări și obiecții privind legislația și procedurile electorale aplicabile, insistându-se asupra necesității redresării acestora, pînă la alegerile generale.

Deși în Codul electoral au fost introduse numeroase modificări și completări, evaluările internaționale continuă să constate practici de aplicare inadecvată a legislației, existența unor reglementări legale deficiente, necesitatea introducerii unor prevederi noi în legislația electorală.

Un rol deosebit în procesul de promovare a aplicării standardelor democratice, de perfecționare a legislației și procedurilor electorale din Moldova, dar și din întreg spațiul european, îl au Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Consiliul Europei (CoE), care au delegat reprezentanți și observatori pentru monitorizarea tuturor tipurilor de alegeri, iar prin intermediul instituțiilor sale specializate, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/ODIHR) și Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), au furnizat numeroase expertize asupra cadrului electoral din Republica Moldova.

OSCE/ODIHR și Comisia de la Veneția au furnizat Opinii Comune asupra prevederilor Codului electoral al Republicii Moldova în anii 2004, 2006, 2007 și 2008, o mare parte a recomandărilor formulate în aceste documente fiind implementate. În același timp, rămîn neimplementate sau parțial implementate un șir de recomandări reiterate în cuprinsul mai multor Opinii Comune, situație care continuă să fie menționată în rapoarte de monitorizare a alegerilor și în documentele de evaluare a implementării reformelor democratice de către autoritățile Republicii Moldova.

Lucrarea de față are menirea de a evalua situația existentă la capitolul implementării recomandărilor internaționale vizînd legislația electorală a Moldovei, preluarea acestor recomandări în modificările legislative operate pe parcursul anilor 2008-2010, precum și în cuprinsul recentelor inițiative de

modificare a Codului electoral, în scopul determinării eficienței eforturilor de raliere la standardele internaționale în materie electorală, dar și pentru a evidenția aspectele care mai necesită atenție adecvată.

Elaborarea Studiului a fost posibilă grație asistenței oferite de Misiunea OSCE în Moldova, în cadrul proiectului „Promovarea respectării standardelor internaționale și angajamentelor în fața OSCE privind alegerile democratice”, implementat de Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT.

Autorii au efectuat cercetarea cu bună credință, de o manieră constructivă și realistă, iar recomandările și sugestiile sînt prezentate în spirit de cooperare profesională cu toți cei interesați de promovarea unui proces electoral corect, liber și transparent.

Secțiunea 1. Contextul și aprecierile internaționale

În orice stat democratic, procesul de constituire și exercitare a puterii derivă din voința alegătorilor, exprimată prin alegeri libere și periodice. Astfel, periodic și permanent, procesul politic derivă din procesul electoral, care focalizează liniile de comportament ale autorităților publice, ale autorităților electorale, organelor de drept, mass-media și ale instituțiilor societății civile. De calitatea cadrului legislativ-normativ, instituțional și a procedurilor electorale au depins și continuă să depindă în mare măsură aprecierile asupra proceselor și reformelor democratice în Republica Moldova. Desfășurarea alegerilor libere și corecte, conforme standardelor europene și internaționale au constituit priorități ale relațiilor de cooperare între Republica Moldova și Consiliul Europei, Uniunea Europeană, OSCE, agențiile ONU și alte organisme internaționale.

În contextul celor de mai sus, considerăm deosebit de relevante câteva documente și opinii ale organismelor comunitare, expuse în legătură cu implementarea angajamentelor asumate și în contextul alegerilor ce au avut loc în anul 2009.

1.1. Raportul Comisiei Europene: “Implementarea Politicii Europene de Vecinătate în anul 2008”, Raport de Progres Republica Moldova¹

În Secțiunea „Context și Evaluarea generală” se menționează că au fost înregistrate „regrese în domeniul legii electorale în timp ce alegerile generale au fost programate pentru luna aprilie 2009”. În subsecțiunea „Democrația și statul de drept” se menționează că autoritățile Moldovei au fost active în pregătirea alegerilor generale petrecute în aprilie 2009, dar Parlamentul a adoptat legislație ce interzice deținerea cetățeniei duble sau multiple pentru numeroase categorii de funcționari și de reprezentanți aleși; a modificat Codul Electoral, în aprilie 2008, prin ridicarea pragului electoral pentru intrarea forțelor politice în Parlament și a interzis alianțele pre-electorale. Raportul CE menționează, că într-un aviz comun, Comisia de la Veneția a Consiliului Europei și Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului au declarat că aceste modificări „au constituit un pas înapoi și au recomandat fără echivoc abrogarea acestora înaintea alegerilor din aprilie 2009”, însă aceste recomandări nu au fost urmate.

1.2. Rezoluția Parlamentului European din 7 mai 2009 referitoare la situația din Republica Moldova²

Documentul subliniază expres, că deplina conformitate cu normele democratice internaționale înainte, în cursul și după desfășurarea procesului electoral este de

¹ http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/pdf/Progress%20Report_RO.pdf.

² Text disponibil pe www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0384&language=RO&ring=P6-RC-2009-0262

cea mai mare importanță pentru dezvoltarea relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și deplînge faptul că guvernul moldovean nu a făcut nici un efort pentru a facilita votul cetățenilor moldoveni care trăiesc în străinătate, în concordanță cu sugestiile Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei, solicitînd autorităților moldovene să adopte măsurile necesare pentru ca aceste deziderate să fie îndeplinite în timp util.

1. 3. Concluziile Consiliului UE privind Republica Moldova³

Consiliul îndeamnă autoritățile din Moldova să asigure libertatea și corectitudinea alegerilor parlamentare viitoare și să coopereze strîns cu OSCE/ODIHR și Comisia de la Veneția a Consiliului Europei pentru a examina recomandările lor.

1.4. Rezoluțiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei⁴

Rezoluția 1572 (2007) recomandă autorităților Moldovei să studieze atent și să ia în considerație concluziile observatorilor internaționali la alegerile locale generale din anul 2007, pentru a elimina neajunsurile și a asigura respectarea standardelor europene, în scopul asigurării alegerilor parlamentare libere, corecte și democratice în anul 2009.

Conform **Rezoluției 1666 (2009)**, procesul electoral (la alegerile din 5 aprilie 2009) a prezentat mai multe neajunsuri importante în materie de procedură și sînt necesare îmbunătățiri considerabile, deoarece problemele recurente în materie de practică electorală din Moldova nu sînt conforme cu obligațiunile statelor membre ale Consiliului Europei care aspiră să edifice o societate democratică pluralistă, bazată pe preeminența dreptului. APCE s-a declarat foarte preocupată de faptul că autoritățile moldovene s-au conformat parțial recomandărilor precedente privind ameliorarea procesului electoral și consolidarea instituțiilor democratice ale statului înaintea alegerilor legislative din 5 aprilie 2009. În vederea îmbunătățirii încrederii în instituțiile democratice ale țării, APCE le cere din nou autorităților moldovene să reia reforma legislației electorale, în cooperare cu Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția) cu scopul de a reduce pragul electoral pentru partidele politice; să revadă imediat listele electorale pentru a le întocmi de o manieră definitivă prin introducerea obligațiunii de revizuire și de excludere pe viitor a listelor suplimentare; să pună în aplicare mecanisme și proceduri care să le permită numeroșilor cetățeni moldoveni stabiliți în străinătate să-și exercite dreptul de vot în mod efectiv etc.

³ Publicate la 15.06.2009, a se vedea și www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_ro.shtml.

⁴ Texte disponibile pe www.parlament.md/apce/sesiunile/Rezolutiile/

În **Rezoluția 1692 (2009)**, APCE solicită instituțiilor CoE elaborarea unui set de programe de cooperare, orientate spre acordarea de suport întru consolidarea instituțiilor democratice și continuarea progresării statului de drept, fiind necesară preocupare fără întârziere de cadrul electoral al Republicii Moldova.

1.5. Opiniile (avizele) Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR

Opinia Comună din anul 2006 constată⁵, că la 22 iulie 2005 Parlamentul Moldovei a aprobat o serie de modificări ale Codului Electoral, care parțial iau în considerație recomandările anterioare și reprezintă rezultatul unor dezbateri politice naționale sau al sugestiilor tehnice formulate de CEC. Totuși, un număr semnificativ de recomandări nu au fost aplicate, iar unele prevederi nou adoptate trezesc îngrijorare.

În cuprinsul **Opinii Comune din anul 2007** se menționează⁶, că în urma recomandărilor din ultima Opinie Comună asupra Codului electoral, Parlamentul RM a întreprins mai multe inițiative întru îmbunătățirea legislației electorale, dar unele recomandări formulate nu se întrevăd în versiunea modificată a textului și respectiva opinie trebuie coroborată cu cea din anul 2006, în măsura în care mai multe recomandări anterioare rămân actuale.

Opinia Comună din anul 2008 atenționează⁷, că deoarece modificarea Codului electoral al RM conform recomandărilor din această Opinie Comună constituie o prioritate, Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR atenționează autoritățile Republicii Moldova asupra necesității implementării tuturor recomandărilor înaintea alegerilor parlamentare programate pentru anul 2009.

1.6. Rapoartele misiunilor de observatori OSCE/ODIHR

Raportul final al Misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor locale din anul 2007 constată necesitatea revizuirii Codului electoral al RM, pentru a elimina neconcordanțele și lacunele existente, după cum se constată în raport și după cum a fost constatat în Opiniile Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR asupra Codului electoral al RM⁸.

⁵ Opinia Comună (aviz nr. Nr. 357/2005) asupra Codului electoral al RM din anul 2006, (Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR, CDL-AD(2006)001), Strasbourg/Varșovia, 20 martie 2006.

⁶ Opinia Comună (aviz nr. 455 / 2007) asupra Codului electoral al RM din anul 2007, (Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR, CDL-AD(2007)040), Strasbourg, 17 decembrie 2007.

⁷ Opinia Comună (aviz nr. 484 / 2008) asupra Codului electoral al RM din anul 2008, (Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR, CDL-AD(2008)022), Strasbourg, 23 octombrie 2008.

⁸ Raportul din 21 septembrie 2007, Varșovia.

Raportul final al Misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009 încurajează autoritățile din Moldova să aplice recomandările incluse în Opiniile Comune privind Codul Electoral al RM (2007 și 2008), atenționând concomitent asupra unor chestiuni ce trezesc îngrijorări sporite (interdicția alianțelor preelectorale; restricțiile pentru deținătorii multiplei cetățenii; pragul de prezență pentru validarea alegerilor; pragul electoral ș.a.)⁹.

Și Raportul final al Misiunii OSCE/ODIHR de observare a alegerilor parlamentare din 29 iulie 2009 recomandă autorităților Republicii Moldova să ia în considerare efectuarea unei analize cuprinzătoare a Codului Electoral și să adopte amendamente relevante în vederea eliminării inconsistențelor, ambiguităților și lacunelor în prevederile legale, inclusiv și cele expuse în Opiniile Comune ale OSCE/BIDDO și Comisiei de la Veneția asupra Codului electoral al RM¹⁰.

Constatăm astfel, că problema perfecționării cadrului legislativ, instituțional și a procedurilor electorale rămâne în atenția prioritară a relațiilor Republicii Moldova cu instituțiile europene. Totodată, recomandările prezentate de organismele comunitare și cele specializate se referă în mare parte la opiniile comune ale OSCE/ODIHR și Comisiei pentru democrație prin drept a CoE (Comisia de la Veneția), motiv pentru care, preluarea respectivelor recomandări și aplicarea lor adecvată constituie o prioritate indiscutabilă. Considerația este întărită și de faptul că în anul 2011 în Moldova urmează a fi organizate alegeri locale generale, iar problema alegerilor parlamentare anticipate nu este depășită, acestea devenind iminente în condițiile soluționării crizei instituționale, generate de eșuarea alegerii Președintelui Republicii Moldova.

⁹ Raportul din 16 iunie 2009, Varșovia.

¹⁰ Raportul din 14 octombrie 2009, Varșovia.

Secțiunea 2. Evaluarea modificărilor legislației electorale în perioada 2007-2010

Codul electoral al Republicii Moldova a fost adoptat prin Legea Nr.1381-XIII din 21.11.1997 și pînă la data de 30 aprilie 2010 a fost modificat prin 29 de legi organice, încă 5 hotărîri de Parlament au fost adoptate pentru asigurarea unității aplicării unor prevederi ale Codului electoral. Unele dispoziții ale legii electorale au făcut și obiectul controlului constituționalității, fiind adoptate 7 hotărîri ale Curții Constituționale.

Numărul considerabil de modificări, completări și contestări ale dispozițiilor legale în materie electorală se explică nu numai prin imperfecțiunea normelor juridice în materie, dar denotă și interesul politic major față de problemele în cauză, interes manifestat într-o formulă dublă: pînă la alegeri și după acestea.

După alegerile locale generale din anul 2007 Codul electoral a fost modificat prin 6 legi, conținutul acestora fiind analizat în cele ce urmează.

2.1. Legea Nr.273-XVI din 07.12.2007

Modificările au introdus interdicții pentru persoanele care dețin și o altă cetățenie decît a Republicii Moldova. Astfel, deținătorii multiplei (dublei) cetățenii nu puteau deține funcția de membru al Comisiei Electorale Centrale (CEC) și de deputat în Parlament. La momentul înregistrării sale în calitate de candidat la funcția de deputat, persoana care deținea și cetățenia altui stat trebuia să declare, pe proprie răspundere, deținerea cetățeniei altui stat sau faptul depunerii documentelor pentru obținerea cetățeniei altui stat. La momentul validării mandatului de deputat, persoana respectivă era obligată să confirme documentar renunțarea sau inițierea procedurii de renunțare la cetățenia altui stat ori retragerea cererii privind obținerea cetățeniei altui stat. Nedeclararea deținerii cetățeniei altui stat la momentul înregistrării în calitate de candidat la funcția de deputat sau a dobîndirii acesteia în perioada exercitării mandatului era considerată temei pentru anularea validării mandatului de deputat de către Curtea Constituțională, la sesizarea CEC.

În Opinia Comună din anul 2008 asupra Codului electoral al RM restricțiile respective au fost calificate drept neconforme standardelor internaționale în materie și în posibilă contradicție cu reglementările Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CADO), ale Convenției europene cu privire la cetățenie¹¹.

¹¹ Opinia comună din anul 2008, (Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR, CDL-AD(2008)022) pct.30-32, 38.

Modificările în cauză (împreună cu alte interdicții introduse în legislație pentru deținătorii multiplei cetățenii) au fost contestate în Curtea Constituțională, care, prin Hotărârea nr.9 din 26.05.2009 a considerat că restricțiile introduse sînt constituționale și conforme Convenției europene cu privire la cetățenie, precum și prevederilor CADO (Protocolul adițional nr.1).

Este de notat că Hotărârea Curții Constituționale a Moldovei a fost adoptată în pofida faptului că anterior, la 18.11.2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a pronunțat hotărîrea în cauza ***Tănase și Chirtoacă c. Moldovei***, prin care a constatat, în unanimitate, violarea art. 3 al Protocolului nr. 1 la CADO (în privința dlui Tănase). Hotărîrea CEDO mai constată că Republica Moldova este unicul stat european care acordă resortisanților săi dreptul de a deține multipla cetățenie, dar interzice ultimilor de a fi aleși în Parlament, interdicția fiind introdusă cu puțin timp înainte de alegerile parlamentare ordinare, practică ce ar fi în contradicție cu recomandările Comisiei de la Veneția în ceea ce privește stabilitatea legislației electorale. Ulterior și Marea Cameră a CEDO a confirmat încălcarea prevederilor Convenției¹², a constatat că Legea în cauză și alte măsuri ale reformei electorale au avut un efect nociv asupra partidelor de opoziție. CEDO a mai remarcat și faptul că rapoartele internaționale, în special cele ale ECRI și ale Comisiei de la Veneția, au fost unanime în critica lor, exprimînd îngrijorări privind impactul discriminatoriu al legii.

2.2. Legea nr.76-XVI din 10.04.2008

Modificările au vizat mai multe prevederi și proceduri, printre cele mai importante fiind:

- interzicerea (excluderea) blocurilor electorale în calitate de concurenți electorali;
- majorarea pragului electorali pentru partide, de la 4% la 6% ș.a.
- reglementarea suplimentară a restricțiilor dreptului de a alege (condamnați pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave) și de a fi ales (deținătorii multiplei cetățenii; persoanele condamnate la privațiune de libertate prin hotărîre judecătorească definitivă și care își ispășesc pedeapsa în locuri de detenție sau care au antecedente penale nestinse pentru comitere de infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave; persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărîre judecătorească definitivă);
- reglementarea aspectelor vizînd suspendarea din funcție a persoanelor care nu pot fi membri de partid sau care pot abuza de resurse administrative în virtutea funcției deținute (conducătorii autorităților publice centrale și locale);

¹² Hotărârea Marii Camere a CEDO în cauza ***Tănase c. Moldovei***, pronunțată La 27.04.2010.

- condiții suplimentare pentru membrii CEC (vechime de 10 ani în în domeniul juridic sau al administrației publice; deținerea doar a cetățeniei Republicii Moldova);
- posibilitatea anulării înregistrării concurenților electorali doar prin hotărîre judecătorească, pentru încălcări grave ale Codului electoral;
- dreptul partidelor de a desemna în calitate de candidați doar a propriilor membri și a persoanelor fără apartenență politică;
- stabilirea unui anumit interval de timp (cel puțin 24 de ore) dintre momentul adoptării hotărîrii de stabilire a locului și timpului primirii documentelor pentru înregistrare în calitate de concurent electoral și ora stabilită pentru primirea documentelor;
- dreptul unei persoane de a candida la mai multe funcții electivă doar din partea unui singur partid;
- asimilarea publicității electorale în rețeaua internet și prin intermediul telefoniei mobile cu publicitatea electorală în presa scrisă;
- înscrierea concurenților electorali în buletinele de vot în ordinea rezultată din tragerea la sorți efectuată zilnic de către organul electoral respectiv;
- aplicarea pe fiecare buletin de vot a numerelor, care corespund numărului de ordine al circumscripției și numărului de ordine al secției de votare respective;
- posibilitatea suspendării procesului de votare la alegerile locale, pentru cel mult 2 săptămîni;
- enumerarea actelor de identitate în baza căror se poate vota (buletin de identitate cu fișă de însoțire; pașaportul de tip ex-sovietic; actul de identitate provizoriu de tip F-9; pașaportul pentru intrare – ieșire din țară, livretul de marinar, în cazul alegerilor parlamentare sau în cazul referendumului național, în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova; livretul militar);
- posibilitatea solicitării renumărării voturilor;
- contestarea acțiunilor (inacțiunilor) și hotărîrile organelor electorale pe cale ierarhică și în instanța de judecată;

2.3. Legea nr.25-XVII din 15.06.2009

Modificările efectuate în preajma alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 au vizat:

- reducerea pragului electoral pentru partide, de la 6% la 5%;
- reducerea pragului de participare pentru validarea alegerilor, de la 1/2 la 1/3 din numărul persoanelor înscrise în listele electorale;
- anularea pragului de participare pentru validarea alegerilor repetate.

2.4. Legea nr.127-XVIII din 23.12.2009

Primele modificări efectuate în Codul electoral de către noua majoritate parlamentară au vizat excluderea restricțiilor pentru deținătorii multiplei cetățenii. Astfel, din Cod au fost eliminate interdicțiile de ocupare a funcțiilor de membru al CEC și condițiile impuse pentru candidații la alegerile parlamentare.

2.5. Legea nr.131-XVIII din 23.12.2009

Prin respectiva modificare, din Codul electoral au fost excluse componentele de contravenții, introducându-se o normă de trimitere la articolele 47-53 din Codul contravențional. Modificările au fost motivate prin existența neconcordanțelor între textul Codului electoral și textul corespunzător al Codului contravențional, însă s-a optat pentru o variantă simplistă (normă de trimitere), în loc să se procedeze la o revizuire temeinică a componentelor de contravenții.

2.6. Legea nr.16-XVIII din 26.02.2010

Legea a modificat art.139 din Codul electoral, referitor la organizarea alegerilor locale noi (demisia ori dizolvarea consiliului local; demisia, revocarea sau imposibilitatea exercitării funcțiilor de către primar; nealegerea consiliului și/sau primarului chiar și după votarea repetată; efectuarea reorganizării administrativ-teritoriale). Conform modificărilor introduse, în cazul apariției uneia dintre circumstanțele care generează alegeri noi, autoritatea administrației publice locale este obligată să comunice despre aceasta Comisiei Electorale Centrale, în termen de cel mult 10 zile de la data apariției circumstanțelor. Data alegerilor noi se stabilește de CEC în termen de cel mult 30 de zile de la data constatării circumstanțelor menționate, cu cel puțin 60 de zile înainte de ziua alegerilor.

2.7. Concordanța modificărilor cu recomandările internaționale

Analizând modificările și completările efectuate pe parcursul anilor 2007-2010 în Codul electoral al Republicii Moldova, constatăm că unele dintre acestea au fost în contradicție cu standardele și recomandările internaționale privind alegerile democratice și numai o parte din reglementări pot fi apreciate conforme recomandărilor și obiecțiilor expuse în Opiniile Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR din 2006, 2007 și 2008. Astfel, pot fi apreciate pozitiv modificările operate prin Legea nr.25-XVII din 15.06.2009 și Legea nr.127-XVIII din 23.12.2009. Anumite amendamente aduse prin Legea nr.76-XVI din 10.04.2008 au încercat să soluționeze problemele invocate în Opiniile Comune, însă textele introduse nu au fost suficient de clare și nu au prezentat soluții

complexe, motiv pentru care, Opinia Comună din 2008 reiterează mai multe recomandări implementate parțial ori care nu au fost implementate¹³.

Secțiunea 3. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului electoral

La 15 octombrie 2009 Parlamentul a adoptat Hotărîrea Nr.39-XVIII privind constituirea Comisiei parlamentare speciale pentru perfecționarea cadrului legislativ electoral, care urma să elaboreze și să propună Parlamentului spre adoptare modificări la Codul electoral și după caz, în alte acte legislative conexe, pentru asigurarea desfășurării în Republica Moldova a unor alegeri democratice, libere și corecte. Comisia parlamentară specială a efectuat o analiză amplă a situației în domeniu, reieșind din recomandările și obiecțiile formulate în Opiniile Comune ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR (2007-2008); rapoartele internaționale de monitorizare a alegerilor parlamentare din anul 2009; rapoartele locale independente de monitorizare a alegerilor parlamentare din anul 2009; inițiativele legislative înaintate de către deputați în perioada 2008-2009; studii și cercetări despre alegerile anterioare în Republica Moldova și necesitățile în domeniu (contextul preelectoral și electoral) etc.

Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului electoral elaborat de Comisia parlamentară specială a fost înregistrat în calitate de inițiativă legislativă cu nr. 558 din 02.03.2010, fiind expus pentru consultare și dezbateri publice, cu toți subiecții interesați. Concomitent, a fost solicitată opinia experților OSCE/ODIHR și ai Comisiei de la Veneția asupra proiectului de lege în cauză.

În Anexa la prezentul Studiu este prezentată analiza recomandărilor din Opinia comună a OSCE/ODIHR și Comisiei de la Veneția din anul 2008¹⁴, sub aspectul preluării lor de modificările aduse Codului electoral în perioada 2008-2010, precum și în proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului electoral, aflat pe agenda Parlamentului Republicii Moldova.

¹³ Opinia comună din anul 2008, (Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR, CDL-AD(2008)022), pct.8 și 9.

¹⁴ După necesitate, în cuprinsul analizei se ține cont și de recomandările expuse în Opiniile Comune din anii 2006-2007, în măsură în care se face trimitere la texte din aceste documente.

Secțiunea 4. Constatări de bază. Concluzii și recomandări

4.1. Preluarea și implementarea recomandărilor

Pe parcursul perioadei 2008-2010 în Codul electoral au fost efectuate modificări și completări, asigurând și implementarea unor recomandări formulate în Opiniile Comune:

a) Legea nr.25-XVII din 15.06.2009 a redus pragul de participare pentru validarea alegerilor, de la 1/2 la 1/3 din numărul persoanelor înscrise în listele electorale și a anulat pragul de participare pentru validarea alegerilor repetate.

b) Legea nr.127-XVIII din 23.12.2009 a anulat restricțiile pentru deținătorii multiplei cetățenii.

c) Legea nr.131-XVIII din 23.12.2009 a încercat să asigure o anumită concordanță între reglementările ce vizează sancționarea pentru contravenții în alegeri.

b) Legea nr.16-XVIII din 26.02.2010 a reglementat aspecte vizând organizarea alegerilor noi, reglementând procedurile ce anterior au creat deficiențe în aplicare.

Proiectul de lege pentru modificarea și completarea Codului electoral, înregistrat în calitate de inițiativă legislativă a unui grup de deputați în Parlament și adoptat în prima lectură la 7 mai 2010, ia în considerație mai multe din recomandările formulate în ultima Opinie Comună oficială (din anul 2008) și asigură implementarea recomandărilor referitoare la:

- neadmiterea creșterii pragului electoral;
- revizuirea restricțiilor de participare în alegeri a blocurilor electorale;
- limitarea posibilităților destituirii membrilor organelor electorale;
- limitarea posibilităților anulării înregistrării concurenților (candidaților);
- implementarea registrului electronic al alegătorilor;
- crearea posibilităților suplimentare de votare peste hotare;
- reducerea restricțiilor dreptului de a alege pentru condamnați;
- posibilitatea desemnării în calitate de candidați din partea partidelor și blocurilor electorale a persoanelor cu altă afiliere (apartenență) politică;
- reducerea posibilității votului multiplu (reglementări despre registrul alegătorilor, listele electorale, urna mobilă);
- publicarea periodică a rezultatelor alegerilor de către CEC;
- reglementarea activității mass-media scrisă și electronică;
- procedura depunerii și examinării plîngerilor și contestațiilor;
- limitarea posibilităților de respingere a înregistrării observatorilor;
- reglementarea drepturilor observatorilor naționali și internaționali;
- asigurarea dreptului la liberă exprimare ș.a.

Constatarea de bază la care au ajuns autorii prezentului Studiu este că gradul de preluare deplină ori parțială a recomandărilor instituțiilor internaționale specializate poate fi estimat ca unul considerabil, acoperind circa 2/3 din problemele formulate. Totuși, o parte din recomandări rămân neimplementate ori sînt implementate parțial, ceea ce poate genera deficiențe și la următoarele scrutine. Aceste recomandări și probleme pot fi divizate în modul următor:

a) de ordin conceptual (sistemic), care nu pot fi implementate pe moment în virtutea unor circumstanțe și motive obiective ori subiective, dar argumentate;

b) de ordin tehnic (uzual), care pot fi examinate și implementate în procesul curent de perfecționare a legislației electorale.

4.2. Recomandări privind probleme de ordin conceptual

1. Sistemul electoral. Modificarea sistemului electoral aplicabil la alegerile parlamentare este o problemă ce a fost întotdeauna în atenția opiniei publice, a forțelor politice și altor subiecți interesați. Există multiple argumente în favoarea revizuirii sistemului aplicabil¹⁵, dar există și o serie de argumente care pun în dificultate revizuirea curentă a sistemului electoral¹⁶. În campania electorală din anul 2009 problema modificării sistemului electoral a făcut obiectul programelor electorale a cîtorva concurenți, doi dintre care: Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) și Partidul „Alianța Moldova Noastră” (AMN)¹⁷, actualmente, fac parte din alianța de guvernare. Totuși, reforma sistemului electoral nu a intrat în Programul de Guvernare pentru anii 2009-2013, acesta conținînd numai prevederi despre asigurarea dreptului la vot pentru cetățenii Republicii Moldova în afara ambasadelor și oficiilor consulare, prin deschiderea secțiilor de votare suplimentare, implementarea sistemului de vot la distanță și votul electronic.

Recomandări: Recomandările internaționale, sondajele sociologice, expertizele independente, anumite forțe politice susțin necesitatea modificării sistemului electoral. Prerogativa modificării sistemului electoral aparține Parlamentului Republicii Moldova și această decizie poate fi luată atunci cînd va exista un consens cît mai larg asupra noului sistem.

¹⁵ Asigurarea legăturii mai strînse între alegător și ales; sporirea competiției interne în cadrul partidelor; o reprezentare regională mai adecvată etc.

¹⁶ Perpetuarea crizei constituționale după alegerile din 29 iulie 2009; nesoluționarea problemei transnistrene; lipsa experienței în domeniu (după adoptarea Constituției toate alegerile parlamentare s-au desfășurat în cadrul sistemului electoral actual).

¹⁷ PLDM pledează pentru introducerea sistemului electoral mixt, cu jumătate de deputați aleși pe baza circumscripțiilor uninominale regionale, iar a celei de a doua jumătăți de deputați – pe bază de listă cu aplicarea votului preferențial. AMN propunea implementarea sistemului electoral mixt, ce va permite alegerea candidaților atît în circumscripții uninominale, cît și pe liste de partid (fără specificarea proporțiilor).

2. Drepturile minorităților. Și problema drepturilor minorităților naționale, a celor care locuiesc compact pe teritoriul Republicii Moldova, a fost abordată în repetate rânduri, în special, sub aspectul asigurării reprezentării acestor minorități în Parlament și a posibilității formării partidelor politice regionale. Cu referire la aceste aspecte, păstrarea situației actuale a fost argumentată prin aceea că: - minoritățile naționale sînt reprezentate în Parlament și în Guvernul Republicii Moldova; - asigurarea unei anumite cote de reprezentare nu este prevăzută de Constituția țării; - formarea partidelor regionale nu este o problemă ce ar ține nemijlocit de legislația electorală.

Recomandări: Soluții în aceste privințe pot fi luate de Parlamentul țării, iar modificarea sistemului electoral ar avea contribuție esențială în acest sens, fără a afecta dispozițiile constituționale.

3. Reprezentarea în organele electorale. Modul de formare a organelor electorale a fost supus unor revizui periodice, reglementările actuale fiind ghidate de principiul reprezentării parlamentare pentru posibilitatea desemnării membrilor organelor electorale. Printre argumentele menținerii acestei modalități sînt interdicțiile impuse funcționarilor electorali („profesionalizarea” acestora), situație care permite ca membrii organelor electorale cu drept de vot deliberativ să nu fie calificați oficial drept „reprezentanți” ai partidelor politice. De notat că o parte din membrii organelor electorale sînt desemnați de către consiliile locale, ceea ce acordă posibilități partidelor politice reprezentate majoritar la nivel local să desemneze membri ai organelor electorale cu drept de vot deliberativ.

Recomandări: Problema desemnării membrilor organelor electorale de către partidele extraparlamentare reprezentative la nivel local nu este una definitorie, dar necesită atenție, mai ales că se atestă multiple cazuri cînd partidele parlamentare nu dispun de capacități suficiente și nu desemnează numărul convenit de membri, aceștia fiind ulterior desemnați de către CEC, din rezerva funcționarilor electorali.

4. Drepturile electorale ale militarilor cu serviciu în termen. Interdicțiile aplicate acestei categorii de alegători sînt argumentate prin statutul special al persoanelor care exercită serviciul militar respectiv, cu termen redus (3 luni) sau cu durată normală (12 luni). Interdicția de **a fi aleși**, aplicată militarilor cu serviciu în termen este de durată redusă în timp (maximum 12 luni) și este determinată de imposibilitatea de a exercita funcții publice pe perioada obligațiunii militare, cînd persoanele respective sînt supuse mai multor restricții, sînt în imposibilitate de a participa la campania electorală, de a exercita orice alte funcții publice. Interdicția de **a alege**, în cadrul scrutinelor locale, este legată de asemenea, de anumite restricții obiective (posibilitățile informării, limitarea circulației, evidența alegătorilor), dar și de anumite criterii subiective (influența superiorilor, posibilitatea influențării decisive a votului în anumite localități).

Recomandări: Restricțiile în cauză pot constitui subiectul revizuirii, dar pentru aceasta este necesară studierea suplimentară a situației reale în domeniu.

5. Drepturile condamnaților. Necesitatea limitării *dreptului de a fi ales* al persoanei cu antecedente penale nestinse este determinată de faptul că legislația privind ocuparea funcțiilor publice (Legea nr.158/04.07.2008 cu privire la funcția publică, alte acte legislative și normative în domeniu) conține în calitate de condiție obligatorie pentru a candida la funcția publică - lipsa antecedentelor penale pentru infracțiuni intenționate.

Recomandări: Problema limitării în continuare a *dreptului de a alege* al persoanelor condamnate pentru infracțiuni de gravitate deosebită poate constitui obiectul unor reexaminări, Parlamentul poate decide în această privință printr-o modificare a prevederilor art.13 din Codul electoral.

6. Interdicția finanțării externe. Restricțiile privind finanțarea externă a concurenților electorali au constitui obiectul unor critici interne și externe. Organismele internaționale solicită ca aceste interdicții să nu fie aplicabile pentru finanțările care au ca obiect promovarea valorilor democratice, iar subiecții locali (partidele politice, ONG-urile, comunitatea experților) au anumite obiecții referitoare la interdicțiile finanțării de către cetățeni ai Moldovei aflați în străinătate sau entități constituite de aceștia (întreprinderi străine, mixte), precum și referitor la mărimea donațiilor acceptabile.

Recomandări: Situația respectivă necesită examinare suplimentară și soluții calificate, motiv pentru care, asupra reglementărilor în domeniu ar trebui să se revină în procesul de revizuire a legislației conexe.

7. Verificarea actelor depuse pentru înregistrare. Actualmente art.44 al Codului electoral conține doar enumerarea actelor ce trebuie depuse pentru înregistrare, dar nu conține reglementări complexe privind modul de verificare a unor tipuri de acte și nici despre modul în care urmează a se proceda în cazul depistării incorectitudinilor. Atribuțiile organelor electorale sînt expres stabilite și posibilitățile lor de verificare a unor date necesită resurse umane, materiale, tehnice și financiare, care nu sînt alocate în bugetul pentru alegeri. Unul din aspectele cele mai complicate îl reprezintă declarația privind averile și veniturile, care trebuie depusă de candidați, dar pentru conținutul căreia nu există un model stabilit de lege și nici nu survin careva consecințe juridice ori procedurale (în cazul necorespunderii)¹⁸.

¹⁸ De remarcat, că problema necorespunderii din declarațiile de venituri ale unor candidați în alegerile parlamentare a fost abordată de societatea civilă, în cadrul campaniei „Parlamentul curat” (www.moldovacurata.md) și simpla menționare publică a neconcordanțelor în declarații deja a determinat adresări în judecată, sub pretextul lezării onoarei și reputației candidatului.

Recomandări: Deși reglementările în materie contribuie la sporirea transparenței, a controlului public și au menirea de a demonstra probitatea candidaților, asemenea reglementări sînt dificil de aplicat și pot genera abuzuri, motiv pentru care, orice modificări în domeniu ar necesita abordare complexă, proporțională și de o manieră tolerantă pentru încălcări neînsemnate, neintenționate, cu acordarea posibilităților de corectare.

8. Depunerea și examinarea contestațiilor. Deși au fost modificate în repetate rînduri, prevederile despre depunerea și examinarea contestațiilor rămîn a fi considerate imperfecte și generatoare de posibile interpretări sau abuzuri. În proiectul de lege se propune o formulă nouă pentru depunerea și examinarea contestațiilor, principiile aplicabile fiind:

- motivarea complexă a contestației (descrierea faptelor invocate ca presupuse încălcări, probele, temeiul legal, cerințele contestatarului, semnătura și datele de identitate ale persoanei care o depune);
- transferarea sarcinii probării legalității către organele electorale, în cazul că se contestă hotărârile acestor organe;
- trecerea obligatorie a procedurii de contestare prin organele electorale (pe cale ierarhică) și doar după aceasta – în instanța de judecată;
- examinarea de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului a contestațiilor privind reflectarea campaniei electorale de către radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova.

Noile reglementări concretizează procedura de depunere și examinare a contestațiilor, însă aplicarea acestora poate avea ca efect extinderea termenului de decizie definitivă pe cazuri conflictuale, fiecare instanță avînd la dispoziție cîte 3 zile (CEC – 5 zile) pentru examinarea contestației.

Recomandări: Situația necesită o decizie echilibrată, cu luarea în considerație a tuturor aspectelor și necesității asigurării celerității deciziei finale pe cazuri electorale.

9. Răspunderea juridică. Art.69 conține reglementări generale referitoare la răspunderea juridică pentru încălcarea legislației electorale. Aceste prevederi urmează a fi aplicate și interpretate în complex cu prevederile art.70 și 71 al Codului, iar componentele de infracțiuni și contravenții sînt detaliate în Codul penal și contravențional.

Recomandări: Aspectele vizînd răspunderea penală și contravențională pentru delikte electorale necesită o abordare complexă, cu studierea necesității modificării codurilor respective și poate fi realizată în procesul de perfecționare a legislației conexe.

10. Nulitatea alegerilor. Normele actuale ale legislației electorale (art.92) sînt formulate astfel încît alegerile parlamentare urmează a fi declarate nule pe întreaga țară, chiar dacă fraudele au fost comise în anumite circumscripții. Proiectul de lege propune modificarea art.92, în scopul asigurării posibilității desfășurării alegerilor în circumscripțiile unde acestea au fost anulate, iar condiția stabilită este ca declararea nulității să nu determine nealegerea unui număr mai mare de 1/3 din numărul deputaților.

Recomandări: În condițiile sistemului electoral actual, nu este elucidată suficient problema redistribuirii mandatelor și acordarea unor mandate pînă la alegerile repetate poate genera ulterior revizuri și conflicte.

11. Pragul de participare pentru validarea alegerilor. Deși a fost redus, pragul minim de participare a alegătorilor la scrutin mai este păstrat, pentru toate tipurile de alegeri și referendumuri. Argumentarea păstrării pragului de validare a se regăsește în practica electorală a Republicii Moldova și în dorința păstrării dezideratului unei mai mari „legitimități” a aleșilor / deciziilor. În același timp, existența pragului de participare a generat probleme în alegerile locale parțiale din anul 2005 (alegerile pentru funcția de primar general al capitalei au fost neavalabile din cauza neparticipării numărului necesar de alegători). Și instituțiile internaționale recomandă insistent renunțarea la păstrarea unui prag de validare, pentru evitarea blocajelor instituționale și politice.

Recomandări: În scopul evitării posibilelor blocaje politico-instituționale și pentru a evita irosirea de mijloace pentru alegeri repetate, pragul de participare la alegeri / referendumuri ar urma să fie reexaminat, dar această decizie trebuie să fie una asumată de către legislatori.

4.3. Recomandări privind probleme de ordin tehnic

1. Pragul electoral. În proiectul de lege se propune un prag electoral mai ridicat pentru blocurile electorale. Obiecții esențiale la acest capitol nu au fost formulate, dar din conținutul recomandărilor anterioare rezultă că pragul electoral ar trebui unificat.

Recomandări: Parlamentul ar putea adopta decizia de unificare a pragului electoral, prin formularea unui amendament la proiectul de lege.

2. Facilitarea accesului vîrstnicilor și persoanelor cu handicap. Codul electoral nu conține reglementări speciale referitoare la asigurarea accesului în localurile secțiilor de votare pentru persoanele în vîrstă și cele cu handicap fizic. În același timp, prevederile legislației electorale permit acestor persoane să voteze la locul aflării lor, fiind deplasată urna mobilă de vot. În alegerile desfășurate anterior

nu au fost înregistrate cazuri în care persoanele vizate nu au putut să-și exercite dreptul de vot în localurile secțiilor de votare, acestora acordându-li-se toată asistența necesară.

Recomandări: Codul electoral poate fi completat cu dispoziții exprese în materie, obligînd autoritățile responsabile să asigure accesibilitatea în localul secției de votare.

3. Drepturile reprezentanților cu drept de vot consultativ în organele electorale. Respectivele drepturi și obligații sînt stabilite printr-un Regulament aprobat de CEC (Hotărîrea CEC nr.383 din 12.12.2006), respectivul act normativ fiind obligatoriu pentru toți subiecții vizati. În acest caz nu se poate insista la principiul că drepturile și obligațiile trebuie să fie reglementate prin acte cu aplicabilitate generală, deoarece sînt vizate drepturi și obligații temporare, dar și avînd caracter dinamic, în privința cărora nu întotdeauna se va reuși a reacționa prin normă introdusă în lege organică.

Recomandări: Poate fi propusă introducerea în Codul electoral a unor norme generale referitoare la drepturile reprezentanților cu drept de vot consultativ, detalierea acestora rămînînd de competența CEC.

4. Registrul alegătorilor și listele electorale. În Opiniile Comune au fost formulate mai multe recomandări privind registrele electorale și o parte din acestea au fost implementate ori sînt preluate în proiectul de lege vizat. La acest moment, elaborarea registrului de stat al alegătorilor este într-o fază avansată și supusă testărilor tehnico-practice, dar aplicarea deplină depinde de soluționarea problemelor infrastructurii telecomunicaționale, motiv pentru care, nu va putea fi realizată mai devreme de anul 2011.

Recomandări: La definitivarea proiectului de lege și în procesul de revizuire a legislației conexe poate fi examinată necesitatea de a aborda suplimentar aspectele vizînd: - colaborarea între CEC (deținătoare a Registrului de Stat al Alegătorilor) și autoritatea deținătoare a Registrului de Stat a Populației; - asigurarea transparenței datelor din Registrul de stat al alegătorilor și posibilitatea verificării lui de către alegători; - protecția datelor personale ale alegătorilor; - colaborarea cu autoritățile locale; - verificarea și corectarea listelor electorale.

5. Anularea înregistrării. În Opiniile Comune anterioare a fost recomandată revizuirea prevederilor referitoare la listele de subscripție, pe care trebuie să le prezinte pentru înregistrare candidații independenți. Art. 43 alin.(4) al Codului electoral califică drept nule și neavenite (nevalabile): - listele de subscripție întocmite pînă la data începerii perioadei de desemnare a candidaților; - semnăturile din listele de subscripție considerate ca fiind false și listele de

subscripție care au fost completate fără a fi respectate cerințele autorizării de către administrația publică locală (care nu corespund art.42 alin.(6) al Codului electoral). Prevederi suplimentare despre listele de subscripție și modalitățile de verificare, completare ori excludere a acestora în alegerile parlamentare se conțin în art.78 al Codului electoral, conform căruia: - în cazul în care, la verificarea de către CEC, în listele de subscripție se depistează semnături false sau semnături repetate în mai multe liste, semnăturile respective se exclud; - dacă, la verificare, se constată că nu este prezentat numărul necesar de semnături sau, în urma excluderii semnăturilor nevalabile, numărul lor s-a redus față de plafonul minim prevăzut (2000 semnături), candidatul independent nu este înregistrat, comunicându-i-se hotărîrea respectivă în termen de 24 de ore de la adoptare; - nu se admite depunerea unor liste de subscripție suplimentare după ce Comisia Electorală Centrală a primit și a înregistrat în registru setul de documente prevăzut. Aspectele detaliate privind listele de subscripție sunt reglementate prin Hotărîrea CEC nr. 385 din 12.12.2006 privind aprobarea Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire, autentificare, depunere și verificare a listelor de subscripție.

Recomandări: Pentru a omite posibilitatea unor interpretări extinse sau abuzive, prevederile Codului electoral ar putea fi modificate prin transferarea prevederilor din art.78 în cuprinsul art.43 sau repetarea acestor prevederi și în art.127.

6. Excluderea concurenților pentru fraude. Aspectele referitoare la anularea înregistrării candidaților sînt reglementate în art.69, iar în proiectul de lege se propune enumerarea exhaustivă a cazurilor care pot determina excluderea: - folosirea intenționată de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea plafonului mijloacelor din fondul electoral, în toate cazurile în proporții considerabile (mai mult de 10 % din suma-limită); - utilizarea intenționată de către concurentul electoral a mijloacelor bănești nedeclarate sau din străinătate, în proporții considerabile (mai mult de 10 % din suma-limită); - nesuspendarea din funcție de către candidatul care are această obligație (atrage anularea înregistrării candidatului independent sau excluderea din listă a candidatului respectiv). Articolul 69 este o normă generală a Codului electoral, aplicabilă pentru toate tipurile de alegeri și la excluderea concurenților din buletinele de vot în cadrul votării repetate se va putea proceda doar pentru aceste motive expres indicate.

Recomandări: În scopul evitării unor interpretări abuzive, Codul ar putea fi modificat prin stabilirea expresă a necesității respectării art.69 pentru excluderea de la votarea repetată a concurenților electorali vinovați de fraudă (fie repetarea cazurilor ce pot determina excluderea).

7. Retragera candidaturilor. Conform Opiniei Comune din anul 2008 (pct.51), prevederile alin.(6/1) al art.46, în partea referitoare la sesizarea necesității

retragerii unor candidați de către concurentul care i-a desemnat nu sînt suficient de explicite. Se pare că are loc o confuzie de interpretare din cauza formulării ambigui și cu trimitere la norma alin.(6) care conține și ea, o altă trimitere, la reglementările art.13 alin.(2).

Recomandări: Prevederile respective pot fi completate cu trimiteri exprese la prevederile art.13 alin.(2) al Codului electoral.

8. Dreptul de a vota la închiderea secțiilor de votare. Reglementările despre dreptul de a vota a persoanelor ce stau în rînd la secția de votare în momentul expirării timpului alocat pentru această procedură sunt supuse unor cerințe suplimentare nemotivate suficient (permisiunea consiliului de circumscripție, anunțarea CEC).

Recomandări: Necesitatea obținerii permisiunii prealabile a consiliului de circumscripție necesită reexaminare, acest consiliu ar putea fi doar informat de către biroul electoral al secției de votare respective, iar la rîndul său – va informa și CEC despre prelungirea respectivă.

9. Renumărarea voturilor. Problema renumărării voturilor a fost invocată după alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009, Curtea Constituțională adoptînd o decizie despre renumărarea voturilor, în baza căreia, CEC a adoptat o hotărîre specială (Hotărîrea nr. 2512 din 13.04.2009) și o instrucțiune privind renumărarea buletinelor de vot (Hotărîrea nr. 2514 din 13.04.2009). Codul electoral nu conține însă reglementări clare despre temeiurile care determină renumărarea voturilor și nici despre procedurile aplicabile.

Recomandări: Temeiurile pentru care poate fi dispusă renumărarea voturilor urmează a fi specificate expres în Codul electoral, deși acestea sînt dificil de formulat exhaustiv și fără ambiguități. Mai sînt necesare și norme ce ar determina modalitatea renumărării: - de aceleași birouri electorale, exceptînd pe cele care au comis fraude; - asigurarea transparenței și securității procesului.

10. Limitarea publicității rezultatelor alegerilor. În proiectul de lege se propune completarea art.61 alin.(1) cu prevederi conform cărora, în cazul alegerilor parlamentare și locale generale, rezultatele preliminare, detaliate pe secții de votare, vor fi plasate pe site-ul oficial al CEC, imediat după procesarea lor. În același timp, rîmîn aplicabile prevederile art.61 alin.(2), conform cărora, organul electoral responsabil de totalizarea rezultatelor alegerilor aduce la cunoștință publică cît mai curînd posibil rezultatele generale ale alegerilor dacă contestațiile prezentate lui sau instanței de judecată nu afectează rezultatele alegerilor. Astfel, publicitatea datelor poate fi condiționată de existența unor proceduri judiciare.

Recomandări: Modificarea prevederilor art.61 alin.(2) astfel ca dispozițiile despre limitarea publicității să fie aplicabile doar în cazuri excepționale (posibil în baza unei decizii judecătorești prealabile) și numai dacă nu este suprimat dreptul la informare publică.

11. Reglementările privind mass-media. Este recunoscut pe plan internațional, că în perioada electorală mass-media are impact considerabil asupra opiniei publice, iar dacă procesul electoral nu este reflectat echilibrat și imparțial, alegătorii sînt lipsiți de posibilitatea unui vot conștient, informat, iar alegerile nu pot fi considerate pe deplin libere și corecte. Anterior au fost expuse obiecții și recomandări referitoare la reglementările Codului electoral privind sfera mass-media și în proiectul de lege examinat se conțin schimbări esențiale în acest sens. Totuși, persistă anumite probleme legate de echilibrarea intereselor, asigurarea dreptului la informare și asigurarea drepturilor concurenților electorali.

Recomandări: Reglementărilor în sfera mass-media urmează a li se acorda atenție sporită, luînd în considerare interesele legitime ale mass-media și ale concurenților electorali, dar și diferențele existente între obligațiile mass-media publică și cea privată. Esențiale rămîn a fi reglementările care să asigure garantarea și promovarea interesului public, informarea imparțială a alegătorului în perioada electorală.